

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Ecclesiæ Avtoritate, & de ueterum scriptis Libellus

Melanchthon, Philipp

Vitebergae, 1550

VD16 M 3084

De Ecclesiasticis Scriptoribus uetustis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-35753

DE ECCLESIASTICIS
Scriptoribus uetustis.

I quoque bene meriti sunt, præsertim quatenus sunt testes ueteris & primæ Ecclesiæ Apostolorum. Confirmant enim nos suo testimonio, De Trinitate, De naturis in Christo, De Baptismo infantum, De usu Coenæ Domini, De ordinatione ministrorum, De coniugio ministrorum, De usu indifferentium, De pœnitentiâ lapsorum. De his articulis omnibus citantur memorabilia exempla Apostolorum, quæ nobis patrocinantur.

Cæterum Scriptores alij in alijs materijs fuerunt diligentiores, & ut est humanum, sæpe inconsiderate effundunt absurdas & falsas sententias, quas admoniti, haud dubie fuerant correcturi. Sæpe cum non male sentirent, tamen non satis perspicue dicere potuerunt, quod uolebant. Sæpe propter temporum consuetudinem præsentis traditiones durius defenderunt. Aliquas etiam falsas opiniones interdum habuerunt.

CIS
PHILIP. MELANTH.

runt. Quare non sunt sine delectu omnia Pas-
trum scripta probanda, & saepe ipsi inter sese
pugnant, nec raro est dissentire aliquem à se-
ipso. Quare iudicium esse debet penes Aposto-
licam scripturam. Sed subijcio exempla.

De Origene.

Origenes citans Apostolorum & ueterum **Origenes**
Ecclesiarum exempla & sententias, est testis
utilis posteritati de aliquot articulis, De Trinitate,
De duabus naturis in Christo, De baptismo
infantium, De peccato originali, De usu Coenae
Domini, & de alijs quibusdam.

Ceterum miscuit suis scriptis multas falsas
& absurdas sententias, quarum aliquas etiam **Errores**
ipsum etas improbavit. Fingit ante hunc mun- **Origenis.**
dum fuisse plures mundos, Fingit diabolorum
& damnatorum poenas cessaturas esse. Haec
ipsum etas etiam reprehendit.

In Rom. tractans hanc propositionem, Fide
iustificamur, non ex operibus, intelligit eam
κατὰ συνείδησιν, fide sumus iusti, id est,
perfecta fide complectente omnes uirtutes, Idq;
declarat

DE ECCLESIA.

declarat, dicit idem posse dici de ceteris uirtutibus. Misericordia sumus iusti, scilicet perfecta, complectente ceteras uirtutes. Hoc nihil aliud est dicere, quàm homines propter opera & propter uirtutes suas habere remissionem peccatorum, & iustos esse, Cumq; non attendant, quid agat Paulus, quid uocet fidem, quid sibi uelit illa exclusua, Non ex operibus, addit enarrationes confusas & perplexas, nec sibi constat.

Interdum enim effundit aliquod tolerabile dictum, sed id postea mox corrumpit, quale illud est Rom. 4. Initium iustificationis à Deo est fides, quæ credit in iustificantem, & hæc fides, cum iustificata fuerit, tanquam radix imbre suscepto, hæret in animæ solo, ut cum per legem Dei excoli ceperit, surgant in eo rami, qui fructus operum ferant, Non ergo ex operibus radix iusticiæ, sed ex radice fructus operum crescit, illa scilicet radice iusticiæ, qua Deus acceptam fert iusticiam sine operibus.

In 5. Cap. Vbi est gloriatio tua? Videtur iam propior esse Paulinæ sententiæ, admi-
exclia

PHILIP. MELANTH.

exclusiuam, homines sola fide iustificari, & allegat Latronem in cruce, & Mulierem apud Lucam, Fides tua saluam te fecit. Sed postea declarans illa, uidetur hoc uelle, hominem initio consequi remissionem peccatorum sola fide, Postea iustum esse ceteris uirtutibus, sicut ipse postea inquit: Fides reputatur ad iusticiam ei, qui conuertitur, sed postea iusticia reputatur ad iusticiam. Porro mira uarietas & perplexitas est enarrationis, etiam si largitur hominem initio sola fide consequi remissionem peccatorum, tamen si postea imaginatur conuersos sine peccato esse propter ceteras uirtutes, dissentit à Paulo & à reliquis scripturis diuinis, iuxta illud: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens. Item: Si dixerimus, quod peccatum non habeamus &c.

In Cap. 7. clare dicit, Sanctos representare alienam personam, cum sibi tribuunt peccatum, ut apud Danielelem: Non in iustificationibus nostris, sed in misericordia tua exaudies nos. Tales sententias corrumpit, & docet fiduciam propriæ iusticiæ, uel desperationem. Cap. 3. inquit: Sine lege manifestata est iusticia Dei, id est, sine lege

DE ECCLESIA.

ne lege naturali sunt tradite noue leges Euāgelice, ut illa: Nesciat dextra quid faciat sinistra, Hæc, inquit, lex erat ante ignota. Item: Lex est spiritualis, intelligit tantum de allegoria, id est, cæremoniæ habent allegoriam, & sæpe incommode spiritum intelligit, non de Spiritu sancti motibus, sed tantum de interpretatione uel cogitatione allegorica.

Cap. 8. Quod erat impossibile legi, quia infirmabatur per carnem, Transfert carnem ad legem, Caro legis erat infirma, id est, cæremoniæ erant impossibiles, inutiles &c. At Paulus carnem intelligit naturam hominis, Lex infirmabatur per carnem, id est, non poterat fieri ab humana natura. Hi loci ostendunt Origenem currere extra uiam, nec attendere quid agat Paulus.

Possẽ multa leuia colligere, ut cum Petrum ait excellere cæteris, quia ei dicitur numero plurali: Erit solutum in cælis, Ad totum cælitum Apostolorum dicitur numero singulari: Erit solutum in cælo. Sed hæc futilia omitto. Cæterum eruditis & iudicium adhibentibus prodest.

PHILIP. MELANTH.

prodest uetera scripta legere, primum propter
historici testimonia, deinde, quia illorum colla-
tio acuit & exercet studiosos. Ita proderit &
Origenis lectio, ijs, qui antea recte instituti
sunt, & summam Christianæ doctrinæ tenent.

De Dionysio.

Vnus est Libellus Dionysij de Ecclesiasti-
ca Ierarchia, qui propter historiam est utilis.
Cæteri continent ociosas speculationes. Illic au-
tem traduntur cæremoniæ Sacramentorum,
& ritus Ecclesiæ, & apparet mediocres adhuc
fuisse cæremonias illo tempore. Præcipue au-
tem ritus Missæ ibi considerandi sunt, ut appa-
reat recentiores in Ecclesia Papæ procul re-
cessisse à ueteri forma. Psalmi quidam & les-
tiones ex Euangelio recitabantur, dicebantur
preces pro Ecclesia & Republica. Postea
Presbyter stans ad Aram, recitabat uerba Chri-
sti de Coena Domini. Deinde distribuebat popu-
lo Sacramentum. Sequebatur gratiarum actio.
Hic fuit ritus Missæ, unde manifestum est,
Missam tantum fuisse communionem, nec fuisse
illas priuatas Missas. Quin & illud mirandum
est,

est,

DE ECCLESIA.

est, q nec mentio fit oblationis, ne ritum qui a dem recenset offerentis. Hæc apud Dionysium præcipue prodest obseruare, ut antiquitatem opponamus ijs, qui defendunt abusus Missarum,

Recenset baptismum, chrisma, communionem, ut dixi, ordinationem presbyterorum, & eorum, qui uota faciebant, & unctionem mortuorum, ubi narrat, quales fuerint cæremonia funerum, cum cadauer in templo collocatum esset, præsentem populo recitabantur aliquæ lectiones ex sacris literis de resurrectione, Deinde iuebatur populus gratias agere in precibus, q hic pie decessisset in agnitione Euangelij. Addebatur adhortatio, ut sibi quisq; precaretur pium exitum ex hac uita. Hic mos fuit plenus pietatis, & laude dignus. Quæ enim possunt maiora beneficia cogitari, quàm in illo ingenti agone retinere Christi agnitionem, adiuuari à Christo & saluari. Hanc cæremoniã meliorem recentior ætas prorsus aboleuit retentis & cumulatis deterioribus.

Addit autem Dionysius, post hanc adhortationem abiisse presbyterum, & persuadisse
olo

PHILIP. MELANTH.

oleo cadauer, & precatum esse, ut Deus ei con-
donaret infirmitatem, quæ in eo reliqua fuisset
post conuersionem. Postea cadauer condeba-
tur in terram. Hæ tantum funerum fuerunt cæ-
remonie tunc quidem, nondum in Missa fiebat
defunctorum mentio, Multo minus offerebatur
corpus Domini pro mortuis. Hanc prophana-
tionem sacramenti posterior ætas addidit.

Hactenus de Dionysio, in quo et si cæremonie
aliquæ minus uiciosæ sunt, tamen sunt ini-
tia Monachatus, & hoc graui reprehensione
dignum est, q̄ non discernit inter Sacramenta
diuinitus instituta, & humanas traditiones. De
Chrysmate perinde loquitur ut de baptismo, &
æquat $\omega\alpha\gamma\epsilon\gamma\gamma\alpha$ $\epsilon\gamma\gamma\omega\iota\varsigma$, ut ita dicam. Mona-
chorum ordinationem etiam antefert ordinatio
ni ministrorum, quod est ualde uituperandum,
cum ordinatio ministrorum pertineat ad prædi-
cationem Euangelij. Illa uero Monachorum ors
dinatio sit superstitiosa, & tantum fiat propter
cultum prohibitum, iuxta illud: Frustra colunt
me mandatis hominum. Et tamen ibi Monacha-
tus uocatur perfectio. Ergo ualeant eius testis
D monia,

DE ECCLESIA.

monia, quod ad historiam attinet, ut sciamus, qui ritus tunc fuerint usitati, non fiant dogmata, aut leges ex eius descriptionibus.

De Tertulliano.

Tertullianus recte confutavit Martionem & reliquos eius factionis hæreticos. Continet utilia testimonia de Trinitate, recitans non suam sententiam, sed ueterem acceptam ab Apostolis. Aduersus Praxeam extat luculentum testimonium de uerbo, hoc est, de Filio Dei, quod sit persona, etiam antequam adsumpsit humanam naturam.

Cæterum & ueteres reprehendunt quædam eius errata, uidelicet, quod secundas nuptias damnat, & ridicule argumentatur: Non licet fratris mortui uxorem ducere, Ducens uiduam relictam à Christiano, ducit fratris mortui uxorem, Ergo non recte facit.

Ludit etiam de Regno Sanctorum, quod fingebant duraturum esse mille annos in hac corporali uita, ante mundi conflagrationem
& ante

PHILIP. MELANTH.

Et ante ultimum iudicium, paulatim alijs citius, alijs tardius resurgentibus, Hoc Iudaicum deliramentum prorsus explodendum est ex Ecclesia.

In libello de corona militis multa dicit de ritibus humanis, et durissime declamitat de consuetudine, habendam eam esse pro lege. His dictis in Ecclesia male detortis, ut fit, confirmarentur ingētes errores omnibus aetatibus, quia nunquam tanta est uigilantia hominum, ut non obrepant aliqua uiciosae consuetudines.

Recenset autem Tertullianus admodum pueriles mores, ne post Baptismum primis septem diebus catur in balneum. Item, ut baptizatis praebeatur gustandum lac et mel. Ibi inquit etiam: Oblationes pro defunctis, pro natalitijs, annua die facimus. Id nunc impie detorquent aduersarij nostri ad Missas pro mortuis. Cur natales omittunt, si tantum tribuunt auctoritati Tertulliani? Sed ille non loquitur de Coena Domini. Verum in diebus natalibus et funerum adferebantur in templa cibi, et alia munera pauperibus.

D 2 Hec

DE ECCLESIA.

Hæc uocabant oblationes & ἀγῶαε, & mos erat ab ethnicis acceptus, sed nonnihil correctus. Nam Ethnici dabant epulas etiam in templis, in natalibus & funeribus, ac postea Nicæna Synodus & aliæ prohibuerunt hanc pompam natalium.

Ergo ut de cæteris dictum est, testimonia historica in Tertuliano profunt, ubi commemorat, quid senserit prior Ecclesia. Sed eius enarrationes & disputationes non recipiantur tanquam dogmata, nisi quatenus consentiunt cum Apostolica scriptura.

De Cypriano.

Cyprianus uixit circiter annum Domini CC. LX. Continet utilia testimonia, De Trinitate, De baptismo paruulorum, De usu Cæne Domini, & de forma electionis Episcoporum, quos scribit electos esse à cœtu Ecclesie, & eam electionem comprobatam esse adhibitis aliquibus uicinis Episcopis.

Sed ueteres etiam taxarunt Cyprianum, & scrib

PHILIP. MELANTH.

sentit baptizatos ab Hæreticis rursus baptizandos esse. Effundit inter declamandum interdum absurdas sententias, cum exaggerat immoderatis hyperbolicis causam, quam instituit, Ut de pœnis Canonicis admodum duriter scribit, ait non ualere absolutionem, nisi illæ pœnæ fuerint persolutæ, Hoc dictum quantum habeat incommo-
di, non est obscurum.

Vehementer etiam declamitat de cœli-
baru, & si eum quidem locum mitigat, iubet con-
trahere coniugia illos ipsos, qui uota fecerant,
si non seruent promissum. In libello de elemo-
syna inquit, peccata ante baptismum commissæ
remitti propter Christi passionem, sed post
baptismum quærendam esse remissionem per
elemosynas. Idem repetit de lapsis, consumptum
esse beneficium Christi in baptismo, postea per
elemosynas quærendam esse remissionem. Hæc
sunt plena absurditatis, quæ admonitus haud du-
bie correxisset, Non igitur dicta ipsius omnia
pro dogmatibus habenda sunt.

De Cœna domini solet uti uerbis oblatio-
nis & sacrificij, sicut cæteri, qui dicunt pros-

D 3

miscue:

DE ECCLESIA.

miscue: Offerimus orationes, Offerimus panem, unum, Offerimus corpus & sanguinem Christi, Nam id quoq; reperitur, apud Cyprianum, Hinc aduersarij nostri sumunt testimonia, ad defendendam prophanationem Cœnæ Domini in Missa priuata &c.

Magna uis est consuetudinis, & hanc sequentes sepe improprie loquuntur homines, ut nunc Missam dicimus, cum nulli nota sit nominis etymologia. Ita ueteres retinuerunt uocabula obationis & sacrificij, non admodum curantes etymologiam, aut propriam significationem. Et quia uidit Augustinus aliqui in his appellationibus esse incommodi, ipse leniit, Sacrificium inquit dici pro memoria sacrificij, & oblationem pro memoria oblationis. Hæ sunt metonymiæ, ut dicimus, Pascha pro memoria, seu signo transitus. Sed nolo argute uel interpretari uel excusare locutionem usitatam illius temporis. Sic enim populus loquebatur, qui interdum recipit impropriam uocem.

Irenæus clare dicit hanc oblationem esse gratiarum actionem. Idem sentiebant ceteri, ut testat

PHILIP. MELANTH.

testatur nomen Eucharistiæ, Quare senserunt esse cæremoniam, qua aguntur gratiæ. Id nihil habet incommodi. Accipimus enim, ut admoneamur beneficij nobis donati à Christo, & fidem excuscitemus, deinde agamus gratias pro eo beneficio, nec inde sequitur, id opus pro alijs faciendum esse, alijs applicandum esse &c. Hæc monstra ne quidem cogitarunt Patres. Ergo cum legimus nomen sacrificij & oblationis, intelligamus aut signum sacrificij & oblationis, aut gratiarum actionem, non affingamus applicationem pro alijs.

Interdum uno nomine uocant oblationem, totum illud negocium, quod ibi agitur, uis delictet, orationes & Cœnam Domini. Hoc cum fit, orationes intelligantur esse oblationes.

Leguntur etiam apud Cyprianum de mortuis quædam uerba, quæ recentiores male detorquent, Sacrificia pro cis offerimus, sed hæc dicit de Martyribus. Horum enim fiebat mentio in precationibus, cum agerentur gratiæ Deo, quæ illos adiunisset. Sicut Græcus Canon di-

D 4 cit:

DE ECCLESIA

Et: Offerimus pro Patriarchis, Prophetis, Apostolis, id est, agimus gratias, quod Ecclesiam inde usque ab initio tibi elegisti, re demisti, sanctificasti &c. Hæc fuit initio sententia horum uerborum, non petebatur, ut mortuis Deus relaxet pœnas. Postea accesserunt tempore male opinioniones, & partim uerba priora mutata sunt, partim retenta forma ueterum uerborum aliud intellexit posteritas, quam priores intellexerant.

Ergo testimonia antiquitatis non patrocinantur recentioribus abusibus, quæ partim aliena sunt à presentibus moribus, partim si quid habent uicij, non debent opponi firmis testimonijs scripturæ, quia etiam reliquæ ætates habuerunt sua incommoda. Hæc simplicissime sine sophistica respondeo ad uerba oblationis & sacrificij.

De Basilio.

In Basilio extant utilia testimonia, De Trinitate, & de pœnitentia, contra Novatum. In concione de humilitate tradit egregiam sententiam de iusticia fidei, quæ nobis
a perti

PHILIP. MELANTH.

aperte patrocinatur. Sine ulla sophistica detrahit iustificationem bonis operibus, nec loquitur de ceremonialibus, sed de omnibus uirtutibus, nec tantum loquitur de operibus ante renouationem, sed de uirtutibus in renouatis, ac iubet sentire, q̄ sola fiducia misericordiæ propter Christum promissæ iusti simus.

Verba eius hæc sunt:

Dicit autem Apostolus: Qui gloriatur, in Domino gloriatur, dicens, q̄ Christus nobis factus sit sapientia à Deo, iusticia, sanctificatio, & redemptio, ut sicut scriptum est, gloriaturus in Domino gloriatur. Hæc est enim perfecta & integra gloriatio in Deo, quando ne quidem propter iusticiam suam aliquis effertur, sed agnoscit sibi deesse ueram iusticiam, fide autem sola in Christum iustificari, & gloriatur Paulus se despiciere suam iusticiam, querere autem fide per Christum iusticiam, quæ ex Deo est.

Hæc uerba satis ostendunt Basilium si^c intellexisse iusticiam fidei, q̄ sentiendum sit no^s fide propter Christum per misericordiam iustos, id est, acceptos esse, non propter proprias uirtutes.

D 5 Cate

DE ECCLESIA.

Ceterum, q, Basilius primum instituit coetus Monachorum, id exemplum nocuit, & alii quid habuit uitij, etiamsi ipse primum non habuit crassas superstitiones, & illi coetus adhuc quaedam imago erant scholarum. Circumferuntur & libri quidam eius nomine, qui continent Regulas Monachorum, quorum aliqui haud dubie sunt suppositicij, & longo tempore post Basilium nati. Sunt enim pleni falsarum opinionum de coelibatu, & alijs cultibus excogitatis sine mandato Dei, & continent ridiculas nugas, ut magnum aceruum poenarum seu satisfactionum, quas uocat *ἔρωτισμα*, si riserit puella in choro, sedeat biduo in uestibulo, & similes nenas, quas si quis uellet renouare ad imitatione antiquitatis, uerè insaniret.

De Gregorio Nazianzeno.

Nazianzenus tractauit articulum de Trinitate, Alia dogmata leuiter attingit. Scripsit uitam Cypriani, in qua narrat, quandam puellam amatam esse à Cypriano ante conuersionem, quae inuocans Mariam uirginem, uicerit magicas incantationes Cypriani.

Hoc

PHILIP. MELANTH.

Hoc exemplum citatur de inuocatione Sanctorum. Etsi autem uidetur esse ficta fabella, & postea sparsa titulo Nazianzeni, tamen etiam si uera esset historia, non est citanda ad confirmandam inuocationem Sanctorum, Nam errores piorum non sunt opponendi uerbo Dei, & omnibus etatibus etiam pij in Ecclesia habent suas infirmitates.

Allegant etiam ex Basilio & Nazianzeno, q̄ in fine concionum de Sanctis, solent eos compellare: O Athanasi ora pro nobis. Etsi autem hæ Apostrophæ ex Rhetoricis figuris excusari possunt, tamen fieri potest, ut more sui temporis tunc inuocauerint Sanctos, Nam inuocatio Sanctorum paulatim tunc in Ecclesia irrepsit, Et errores temporum trahunt homines, ut usitata minus improbant, & boni consulant, Sicut impetus fluminum secum rapit nauigantes, Nec tamen ideo approbanda est inuocatio Sanctorum. Ac postquam mos creuit, & iam reiecta est impietas, prorsus ex Ecclesia tolli debet. Nec Basilius de inuocatione quicquam dicit, tantum ait celebrari memoriam

memoriam

DE ECCLESIA.

moriā Sanctorum, ut eorum uirtutes imitemur. Et uocat Sanctos adiutores precum nostrarum, non quod sint inuocandi, sed quia omnes beati in caelo orant pro Ecclesia, & eam Deo commendant.

Epiphanius.

Epiphanius scribit mulieres quasdam inuocantes uirginem Mariam, solitas circumferre illius statuam. Hoc totum negocium damnat, & uocat idolatricum opus. Continet enim Epiphanius refutationes ueterum heresum, praecipue de Trinitate, & paucis alijs materijs, quae quidem historicum praecipue legendum esse censeo.

De Chrysofomo.

Chrysofomi aetas multos iam uiciosos mores receperat, quos ipse recensens, non reprehendit, sicut laudat aduertes monumenta Sanctorum, facit & mentionem orationis pro mortuis. Monasticam immodicis & falsis laudibus ornat. In tractatu de poenitentia cum colligit multos modos consequendae remissionis peccatorum, scilicet elemosynas, lachrymas, & alia opera, tamen non facit mentionem fidei, de qua

PHILIP. MELANTH.

de qua oportuit dici, Ac scriptum illud pleraque
falsa continet, & confusum ac perplexum est.

Græci maxime laudauerunt commentarios
in Paulum, ubi in locis de iustificatione &
de fide series Paulinæ disputationis deducit
cum eo, ut sepe repetat hanc sententiam,
Quod fide consequamur remissionem peccato-
rum propter Christum, non propter opera.
Et diserte dicit, Fide non solum diligi Deum, sed
uicissim credentes sentire, q, à Deo diligantur,
quanquam multis modis rei sint.

In hac sententia satis significauit se in-
telligere fidem, non tantum de noticia historie,
sed de fiducia, qua credimus nobis remitti pec-
cata, & quidem hanc fidem discernit ab operibus,
à non furando, non occidendo &c. & di-
cit hunc cultum superiorem esse. Quanquam
autem eius enarratio simplicior est & minus
impura quàm Origenica, tamen ipsa quoq; est
obscura, nec ubiq; secum ipsa consentit.

In 7. Cap. longius currit extra septa,
ait concupiscentiam & affectus, nisi pariant
externum

DE ECCLESIA 6

exteruum opus, non esse peccata. Sed tamen, si quis attente & cum iudicio leget commentarios illos, multa inueniet testimonia multorum articulorum. Et quanquam tunc in Ecclesia caligo fuit, tamen apparet retinuisse plerosque hanc communem sententiam, Quod fit propter Christum, non propter opera, donetur remissio peccatorum. Ideo & si interdum minus commode loquuntur ueteres, tamen in alijs locis, quid re ipsa uoluerint, animaduerti potest.

De Coena Domini ex Chrysostomo satis patet, nullas fuisse priuatas Missas. Describit enim presbyterum stantem ad aram, & uocantem populum, ut accedat ad communionem.

In libello de dignitate sacerdotij erudite discernit ciuilem & Ecclesiasticam potestatem, negat Ecclesiasticam habere ius coercendi ui corporali.

De Ambrosio.

Multas causas attingit Ambrosius, uidelicet de Trinitate, contra Nouatianos, de iustificatione.

PHILIP. MELANTH.

stificatione. Et quanquam in commentarijs interdum dissimiles sententiae reperiuntur, qui non tam ab ipso scripti, quam ab alijs excepti esse uidentur, tamen perspicuum est ex eius longioribus disputationibus sensisse eum de gratia & de iustificatione, quod nos docemus.

Id testatur Epistola ad Irenaeum de paulino dicto: Lex iram efficit, Epistola 71. ubi sic inquit: Ex operibus legis nemo iustificatur, id est, per legem peccatum cognoscitur, sed culpa non relaxatur. Veniens igitur Dominus Iesus peccatum omnibus, quod nemo poterat euitare, donauit, & chirographum nostrum sui sanguinis effusione deleuit, hoc est quod inquit: Superabundauit peccatum per legem, Superabundauit gratia per Iesum Christum, sicut Ioannes inquit: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata &c. Ideo nemo gloriatur in operibus, quia nemo factis suis iustificatur, sed qui iustus est, donatum habet, quia per Christum iustificatus est. Fides ergo est, quae liberat per sanguinem Christi, quia beatus ille, cui peccatum remittitur, & uenia donatur.

Et similes

DE ECCLESIA.

Et similes sententiæ aliquot reperiuntur in alijs locis apud hunc scriptorem, ut de uocatione gentium. Item ad Demetriadem uirginem, ubi inquit: Nec ob aliud datur præceptum, nisi ut quæratur præcipientis auxilium. Ceterum eius titulo extant quædam preparationes ad Missam, & alia quædam inania, quæ uidentur esse suppositicia.

De Hieronymo.

Hieronymus in uersionibus utilem operam Ecclesie nauauit, & quanquam enarrationes Prophetarum sunt tenues, tamen historiarum explicatio sumpta à ueteribus est utilis. De dogmatibus pauca scripsit. Aduersus Iouinianum ualde confirmat falsas & supersticiosas opiniones de traditionibus humanis. Vituperat coniugium, & contumeliosa oratione insecratur, quæ nequaquam digna est Christiano. Colligit male detortas sententias scripture, quasi uituperent coniugium, ut: Si secundum carnem uixeritis, moriemini. & similes, & expresse dicit, non differre à meretrice nubentem post secundas nuptias. Item, spectandum

PHILIP. MELANTH.

esse, non quid concedat Deus, sed quid uelit, quasi Deus non uelit coniugium. Postremo ethnico more colligit uulgaria conuicia sexus muliebris, & coniugij, de quibus Christianus longe aliter sentire debet, qui scit causam infirmitatis in utroq; sexu esse naturæ corruptionem, & tamen propter Deum sexui tribuendum esse honorem, & cum Deus non frustra condiderit hunc sexum, agnoscendum esse opus Dei, & ordinationem diuinam magnificandam. Nec est minor infirmitas animorum in uiris, in negocijs, quæ uiris commissa sunt. Christianus autem propter Deum fert & mitigat imbecillitatem in socijs huius uitæ diuinitus adiunctis, & coheredibus eternæ gloriæ, & scit Deum uelle, ut illas curemus, tanquam partem generis humani, non despiciamus Diabolica superbia. Hec atq; alia in hanc sententiam in christiana disputatione potius dicenda erant, quàm illa scurrilia conuicia sexus & diuinæ ordinationis.

De discrimine ciborum laudat ritus sine uerbo Dei institutos, tanquam cultus Dei, Imo tanquam perfectionem. Ridicula uox est.

E

quans

DE ECCLESIA

quam ponit, Si uis perfectus esse, bonum est uinum non bibere, & carnem non manducare, ubi male detorsit dictum Pauli, qui cum inquit. Bonum est carnem non edere, addit, si fratri noceat exemplum. Cum autem necesse sit, tales superstitiones in Ecclesia reprehendi, parum enim alios multos errores, prudenter de illis inconsiderate dictis iudicandum est.

In dialogo contra Pelagium recte disputat, renouationem non fieri tantum uiribus liberi arbitrij, sed opus esse auxilio Spiritus sancti. Recte etiam negat Sanctos esse sine peccato, & ponit memorabile dictum: Tunc iusti sumus, quando nos peccatores esse fatemur, & iusticia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei misericordia contingit. Sed postea non satis dicit, peccata Sanctorum intelligit de actualibus peccatis, ut flammis libidinum aut iracundie, & similibus, non intelligit de interiore & perpetua dubitatione, securitate, concupiscentia. Constat igitur multos esse in scriptis Hieronymi non exiguos lapsus.

De Angu

PHILIP. MELANTH.

De Augustino.

Augustinus multas necessarias contro-
uersias tractauit, refutauit Arianos, Mani-
cheos, Donatistas & Pelagianos. Nam irrepse-
rant iam in Ecclesiam philosophicæ opiniones,
quas Pelagius confirmauit, Euangelium trans-
formans in Philosophiam, contendebat enim
nihil esse peccatum originis, homines legi Dei
satisfacere posse, & illa externa obedientia
mereri remissionem peccatorum, iustos esse, &
mereri uitam æternam. Nihil de fide in Chri-
stum, nihil de auxilio Spiritus sancti dicebat.
Hæc Pelagij doctrina non Euangelica, sed phi-
losophica erat, Sicut propemodum scholastico-
rum Doctorum sententia idem uult, nisi q̄ hi
aliquid assuunt superstitionum monasticarum.
Et nunc rursus multi delabuntur in opiniones
Pelagianas, quia sunt plausibiles rationi.

Augustinus igitur sua ætate doctrinam
Euangelij, de gratia & fide in Christum, pene
extinctam restituit & rursus accendit. Propter
hoc, beneficium Ecclesia ei plurimum debet.
De peccato originis multo loquitur maiorē

E 2 perspicuitas

DE ECCLESIA.

perspicuitate, quàm ceteri omnes. Distinctus
etiam & rectius loquitur de libero arbitrio,
uiribus liberi arbitrii homines facere posse
externa legis opera, & honesta opera ciuilia.
Sed sine Spiritu sancto non possint habere motus
spirituales, uerum timorem Dei, ueram fidem
etiam, ueram patientiam, hoc est, nouitatem,
quam oportet in ijs existere, qui sunt saluandi.

Tradit utile discrimen literæ & spiritus,
docet de gratuita remissione, monet, quomodo
Paulus intelligendus sit, cum inquit: Ex operibus
legis nemo iustificatur, quod uidelicet non tantum
detrahat iustificationem cæremonijs, sed etiam
moralibus operibus. Hac admonitione ualde
opus fuit Ecclesie. Nam Origenes & multi
eum secuti sparserant falsam interpretationem in
Ecclesia, tantum cæremonijs detrahi iustifica-
tionem, & finxerant homines legi satisfacere,
& iustos esse propter opera. Ideo Augustinus
diserte hanc questionem tractat in libro de spi-
ritu & litera, & affirmat Paulum uniuersaliter
loqui etiam de moralibus, cum negat nos legi
iustos esse. Item, negat homines legi satisfacere,
Rom. 8.

Hinc

PHILIP. MELANTH.

Hanc admonitionem Augustini, & hunc locum ipsius plurimum refert meminisse, quia cum ratio non satis perspiciat magnitudinē peccati originis, & naturalis corruptionis, facile delabatur ad illas opiniones, ut putet legi satisfieri, & homines propter opera iustos esse. Ita ē regione obscuratur & amittitur iusticia fidei, & uera exercitia spiritualia excutiuntur, scilicet uera inuocatio, quam oportet niti sola misericordia. Sicut nunc deridemur ab aduersarijs, qui uolunt uideri prudentiores, ac uociferantur nos inepte exaggerare infirmitatem, & ridicule detrahere operibus iustificationem, cum tamen ratio non aliud intelligat esse iusticiam, nisi obedientiam iuxta legem.

Sed doctrina Euangelij de peccato, item de iusticia fidei, est arcana, & peculiaris sapientia uera Ecclesie, quam etiam pauci ex scriptoribus agnouerunt, ac saniores, alij obscurius, alij clarius, agnouerunt. Scotistæ & similes prorsus obruerunt. Ideo postquam Deus hæc rursus patefecit, diligenter tueamur illustratam doctrinam.

E 3 Porro,

DE ECCLESIA.

Porro, cur aduersarij uicissim non confite-
rant, quàm sit absurdum, dicere, q̄ Christus li-
berauerit nos tantum à ceremonialibus. Item,
liberatio tantum ad ceremonialia pertinet, non
proluit Patribus ante Moysen. Necesse est au-
tem statuere, q̄ liberatio à lege pertineat ad uni-
uersam Ecclesiam, à principio mundi usq; ad fi-
nem. Hæc copiosius disputantur, ut dixi, in li-
bello de spiritu & litera.

Deniq; quid sit liberatio à lege, pro sua
ignorant illi, qui intelligunt eam tantum de ce-
remonijs. Vt omnes homines post lapsum Adæ
sunt oppressi peccato, ira Dei, morte, ingentibus
uite ærumnis, æternis pœnis, ita sunt omnes
onerati lege, quæ peccatum arguit, nos accusat,
& æternis terroribus occidit, ut Paulus inquit.
Ergo liberari à lege, est ab illa accusatione libe-
rari, ne simus rei iræ Dei, & æternæ mortis,
est non tantum à ritibus aut externis spectacu-
lis liberari, sed multo potius à lege perterresca
ciente, maledicente, damnante & interficiente
nos eripi, Cum uidelicet alia res proponitur,
propter quam iusti pronunciamur, scilicet, Fi-
lius Dei, factus pro nobis uictima.

PHILIP. MELANTH.

Sic Adam, Noe, Abraham, & omnes electi ante Moysen à lege liberati fuerunt, Accusabantur à lege, exercebantur horribilibus terroribus & sensu iræ Dei, & maledictionis. Sed inter hos terrores erigebantur agnitione misericordiae, propter uenturum Dominum promissæ, & statuebant se iustos pronunciarum propter uenturam uictimam, non propter legem. Norant peccata esse non tantum externa delicta, sed interiorum immundiciem, horribilem dubitationem de Deo, fremitum & indignationem aduersus Deum in rebus aduersis, & ceteros prauos impetus, & sciebant non aliqua lege tolli uel ipsum peccatum & naturæ infirmitatem, uel iram Dei, sed norant se agnitione & fiducia promissi Saluatoris ex tantis arumnis eripi. Sic & illi sunt liberati à lege morali, uidelicet, iudicante & occidente eos, & ab æterna ira, quam lex denunciat. Norant in illa naturali noticia non proponi gratuitam remissionem peccatorum. Ideo aliunde petebant remissionem, Quod si sensissent ita se iustos fore, cum sine uicio essent, succubissent in agone conscientie, sed norant ideo promissum esse Saluatorem,

DE ECCLESIA

forem, ut statuerent se placere Deo, etiam si
essent indigni & immundi. Sic sentiebant se ius-
tos esse, non propter legem, sed propter uenturum
Saluatorem.

Has tantas res complectitur liberatio à le-
ge, quas non intelligunt homines securi, qui
nesciunt, quid sit uera poenitentia, inuocatio,
deniq; qui non exercentur ad afflictionibus, &
aut habent animos occupatos uoluptatibus, aut
delectantur suis opinionibus, & aspernantur
uerbum Dei, aut ad suas imaginationes infles-
sunt ac corrumpunt. Nonnulli aduersarij astu-
tiores, & si uident Augustini & nostram inter-
pretationem uere esse Pauli ac Propheticae &
Apostolicae scripturae sententiam, tamen obstre-
punt nobis, & Origenis, Hieronymi, Chrysosto-
mi, & nescio quorum, autoritatem citant, non
q; illos uere ex animo probent, sed tantum, ut
fucum faciant imperitis, ne uideantur uicti.

Non enim adferunt aduersarij ad haec cer-
tamina bonam conscientiam & studium quae-
rendae ueritatis, sed odium nostri, contemptum
Euangelij, curam tuendae suae autoritatis. Quid
popu

PHILIP. MELANTH.

populus de Christo sentiat, quomodo erudiantur
Ecclesie, nihil ad se pertinere iudicant, ac par-
tim aperte exercent sycophanticam, ut Coch-
leus, Vuicelius & similes, partim sunt tyranni,
& tyrannorum satellites, qui propter sapientie
aut uirtutis opinionem gubernant Pontificum,
Regum & Principum consilia, cum sint homi-
nes ἀθεοί, qui in uniuersum arbitrantur religio-
nes commenticias esse, ac sibi ipsi mirum in mo-
dum hoc nomine placent, quod ausint ἀντιπε-
δῶν πρὸς τὰς θεογονίας, ut ille apud Comi-
cum inquit. Et tales dicturi sunt sententias in
Synodis de Christi gloria, cuius nomen esse fa-
bulosum cogitant.

Proinde pios lectores adhortor, primum
ut considerent genera doctrine, utri simpliciter
& sine sophistica sententiam scripturæ Pro-
phetiæ & Apostolicæ proponant. Deinde, cum
Patres citantur, quæ dicta Patrum sunt consen-
tanea diuinæ uoci. Est enim magna dissimilitu-
do Patrum. Postremo, ut Paulus iubet probare
spiritus, uoluntas utriusq; partis spectanda est,
& summa consilij. Illud agunt aduersarij, non
E 5 ut aliquid

DE ECCLESIA.

ut aliquid emendent, sed ut qualicumq; præterea
tu defendant suam tyrannidem, confirment &
muniant opes. Ideo Reges & Pontifices adun-
santur coniugio Sacerdotum, quia uident coelis
batur ad retinendam potentiam & opes expe-
ditiorum esse. Hoc modo cum extent nota im-
pie uoluntatis in quibusdam manifestis articu-
lis, satis apparet eos non agitari bono Spiritu,
Sed esse hostes Christi, & nec in cæteris articu-
lis querere ueritatem. Quare eorum iudicia
constanter repudiamus.

Psalmo 42. affirmat renatum non esse
iustum propter opera, sed fide, Sic enim inquit:
Plane time, si iustum te dicis, si non habes illam
uocem ex alio Psalmo: Ne intres in iudicium
cum seruo tuo, Nam si iudicium exhibueris sine
misericordia, quo ibo? Si iniquitates obseruaue-
ris Domine, Domine quis sustinebit? Ne intres
in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur
in conspectu tuo omnis uiuens. Ergo si non
iustificabitur in conspectu tuo omnis uiuens,
quia quicumq; hic uiuit, quamlibet iuste uiuit,
ne illi, si cum eo in iudicium Deus intrauerit.

NAM

PHILIP. MELANTH.

Nam & apud alium Prophetam arrogantes
& superbos sic obiurgat: Quare mecum iudi-
cio contenditis? Omnes dereliquistis me, dicit
Dominus. Noli ergo iudicio contendere, da ope-
ram esse iustus, & quantumcunq; fueris, confi-
tere te peccatorem esse, spera misericordiam,
& in ista humili confessione securus alloquere
turbantem te, & tumultuantem aduersus te ani-
mam tuam, Quare tristis es anima mea, &
quare conturbas me, forte in te uolebas speras-
re, spera in Domino, non in te, quid enim es in
te, quid es de te. Ille sit sanitas in te, qui accepit
uulnera propter te, & inquit: Spera in Domi-
num.

Psal. 31. Qui sunt beati? Non illi, in qui-
bus non inueniet peccatum, Nam in omnibus in-
uenit, Omnes enim peccauerunt, & egent glo-
ria Dei. Si ergo in omnibus peccata inueniun-
tur, remanet, ut non sint beati, nisi quorum res-
missa sunt peccata. Hoc ergo Apostolus sic com-
mendauit: Credidit Abraham Deo, & reputas-
tum est ei ad iusticiam. Hic recte accommodat
dictum de fide, & testatur se fidem intelligere,
non tantum historie noticiam, sed fiduciam, qua
confidimus

DE ECCLESIA.

confidimus nobis remitti peccata propter Christum. Nec uero quisquam potest assequi Pauli sententiam, nisi sic intelligat nomen fidei. Hoc uere est, ut dicitur, in foribus errare, fidem tantum intelligere noticiam historiae, non fiduciam promissae misericordiae propter Christum. Nec mirum est, Monachos tota uia deerrasse in enarrando Paulo, quis in hoc ipso loco turpiter hallucinati sunt. Et nunc aduersarijs haec caligo praecipue impedimento est, quo minus recipiant doctrinam de fide, quia nomen fidei non recte intelligunt. Cur non expendunt talia Augustini dicta, quale hoc est, quod modo recitauit. Hic testatur Paulum hoc uelle, Abraham pronunciarum iustum, quia crediderit, non tantum de posteritate sua, sed remissionem peccatorum.

Tales sententiae passim obuia apud Augustinum, satis ostendunt cum de gratia & de fide idem sentire quod nos docemus, Sicut etiam de spiritu & litera inquit: Ex lege timemus Deum, per fidem autem confugimus ad misericordiam. Hic discrete discernit legem & Euangelium.

PHILIP; MELANTH.

Etsi autem interdum in eius scriptis figuræ orationis occurrunt non satis explicatæ aut incommodæ, hæc temporibus condonandæ sunt, quia vulgi consuetudo quasdam figuras receperat, ut appellationem meriti, & alias quasdam, & has explodere docti non poterant. Deinde nec ipsi Scriptores satis assuefacti fuerunt ad accuratas disputationes, & quanta tunc fuerit caligo in Ecclesia, inde æstimari potest, quod Pelagij impia opinio tanto cum plausu excepta fuit, ut Augustinus & pauci quidam alij non sine magnis certaminibus eam rursus ex Ecclesijs explodere potuerint.

Cæterum de cæremonijs si quis etatem Augustini nobis opponit, sciat, ne ipsi quidem Augustino placuisse omnes ritus & persuasiones sui temporis. Queritur enim multas superstitiosas opiniones hæere in Ecclesia, anteferrî humanas traditiones præceptis Dei, & sic cummulatas esse cæremonias, ut Iudeorum seruitus tolerabilior fuerit, quàm Ecclesiæ. Verba eius hæc sunt ad Ianuarium Epistola 119. Ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manibus festissimis

DE ECCLESIA.

festissimis celebrationū sacramentis, misericors
dia Dei esse liberam uoluit, seruilibus oneribus
premunt, ut tolerabilior fuerit conditio Iudeo-
rum, qui tamen diuinis legibus, non humanis,
subditi erant. Et primum de ritibus humanis
inquit: Totum hoc genus rerum liberas habet
observationes. Deinde diserte iubet inutiles ritus
humanos præcidi. Ergo non ita probat Au-
gustinus cæremonias sui temporis, ut Ecclesiam
ad eam normam constitui uelit, Multa
enim recepta erant, quæ ne ipse quidem probat,
imo reprehendi & corripere uult, quædam more
illius temporis obseruat, ut omnes præsentibus
moribus multa condonamus.

Huius ætate percrebescere Sermones de
purgatorio cœperunt, quos ipse nec refutat nec
confirmat, tantum narrat, inquit, quosdam
sic existimare purgari animas piorū, postquam
discesserunt à corporibus. Sed libro confessionum
9. petit his uerbis precationem pro morte
tua matre: Inspira Domine seruis tuis, ut ad
ad altare meminerint matris meæ & patris,
Nec petit amplius. Quanquam autem hoc ue-
recunde

PHILIP. MELANTH.

recunde dicitur apud illum, tamen nunc seceſte
detorquetur ad oblationem ſacramenti pro
mortuis, qualis nondum fuit Auguſtini tempe
re.

Fuerunt & uota uſitata eo tempore, &
queſtio incidit, an coniugia poſt uotum contra
cta diſſolui debeant. Hac de re extat ſententia
Auguſtini in decretis 27. q. 1. C. nuptiarum.
Hic & ſi Auguſtinus plus tribuit uotis quàm
conueniebat, tamen pronunciat coniugia poſt
uotum contracta non eſſe diſſoluenda, & affir
mat uere eſſe coniugia, quia altera perſo
na non debet cum inuria alterius redire ad uo
tum. Nec fit obligatio irrita inter duas perſo
nas, etiamſi altera attulit mutationem prioris
propoſiti. Hæc in ſumma dicit in eo textu. Sed
plus ualuit error de uotis, quàm hæc mitigatio
Auguſtini. Ideo conſtitutiones poſtea ſecutæ
diſtraxerunt coniugia. Vidit Auguſtinus illam
diſtractionem uicioſam eſſe, ſed non ſatis conſi
derauit, quid in ipſis etiam uotis uitij fuerit,
quod erat obſcurius. Vincebatur enim uulgari
bus opinionibus ſui ſeculi. Iam mos receptus
erat faciendi uota. Magna erat admiratio mul
torum

torum

DE ECCLESIA.

torum in eo uite genere degētium. Admiratiō
autem iudicio officit. Non igitur disputabat, ut
ualerent uota, cum quidem multi essent errores
impliciti illis, habebantur pro cultibus, pro sin-
gulari merito iusticiæ, pro perfectione, item
plerisq; erant impossibilia. Hæc si prius resus-
tasset, melius prohibere distractionem coniugio-
rum potuisset.

Constat igitur multos abusus illa ætate iam
hæsisse in Ecclesia, quorum & si aliquibus ad-
uersatus est Augustinus, tamen aliquos boni
consuluit, qui postquam reiecti sunt, non debent
defendi. Deinde etiam si ueterum exempla suo
tempore dissimulata sunt, tamen nunc ad confir-
mandos maiores abusus nequaquam accommo-
dari debent, ut nequaquam ualet consequentiæ.
Augustinus iubet ad altare precationem fieri
pro matre, Ergo approbandæ sunt Missæ pro
mortuis. Aut: Augustini tempore quidam arbi-
trabantur esse purgatorium, Ergo approbandæ
sunt Missæ, indulgentiæ, & alia foundationes
pro mortuis excogitatae. Nam Augustini tempo-
re nondum erant hæ prodigiosæ impietates,
& si paulatim semina sparsa sunt.

PHILIP. MELANTH.

De Gregorio.

Anno 590. inijt Pontificatum Gregorius, cum essent exacti anni post Augustini mortem 157. Interea influxerant in Italiam multe barbaræ gentes, Gothi, Longobardi, & horum socij. Et non solum studia literarum contuerant, & Ecclesiæ neglectæ erant, sed etiam ille ipse barbaræ gentes, quæ tenebant Italiam, secum inuexerunt aut facile receperunt multas supersticiosas opiniones. Ideo breui tempore valde cumulati sunt abusus.

In illa dilaceratione Italiae uidebatur esse peculiaris foelicitas, abesse à Repub. procul in aliqua solitudine degere, sine familia, sine liberis, non spectare urbium excidia, & uastationem patriæ. Miserum est enim dicere illud, quod Aeneas inquit: Et quorû pars magna fui. Itaq; modesti homines, qui habebant familias, gratulabantur Monachis suam tranquillitatem. Sic creuit admiratio Monachorum, & plures coeperunt quærere & amare secessus.

Deinde homines barbari natura mirantur novos ritus, qui speciem habent eximie pietatis.

E tatis.

DE ECCLESIA

tatis, & tanquam commercij cum Deo. Nil mirum est igitur tunc & Monachorum eorum creuisse, & plausibiles opiniones de illo generum operum latius uagatas esse, & extinctam Euangelij lucem de uera fide, & ueris cultibus.

Grata etiam fuit barbaris ueneratio Sanctorum. Postquam semel receptum erat hoc ethnico more ornare statuis & peculiaribus templis, creuit mos imitatione potentum. Et paulatim tantum accessit impietatis, ut nihil differret ueneratio Sanctorum his posterioribus seculis à manifesta Ethniorum idolatria. Inuocabantur Anna, Georgius, non aliter quam Iuno, Mars, aut Hercules. Currebatur ad statuas, Et magna autoritate illam $\delta\delta\omega\lambda\omicron\mu\alpha\upsilon\tau\alpha\mu$ confirmabant Episcopi, laudabant doctores. Et in talibus cultibus erat religionis summa. Interim de Christi inuocatione, de fide, erat ingens silentium.

Principio igitur cauenda fuerunt tantæ impietatis, quæ quidem Gregorius ualde confirmauit, qui publicum ritum inuocationis Diuorum instituit, qui ossibus & pulueribus eorum templa dedicari iussit.

Tunc

PHILIP. MELANTH.

Tunc etiam irrepsit opinio de oblatione corporis & sanguinis Christi faciēda pro mortuis. Hæc opinio peperit horribilem prophanationem Sacramenti.

Etsi igitur post Gregorij etatem maiores tenebræ secutæ sunt, tamen hi errores tunc hæserunt in Ecclesia. Falsa persuasio de monachatu, de operibus sine mandato Dei excogitatis. Inuocatio Sanctorum, & oblatio corporis Christi pro mortuis. Hi errores magnam deinde ruınam traxerunt. Itaq; Gregorij ætas non potest esse norma emendandæ Ecclesiæ, quod quo magis perspici possit, manifestiora errata Gregorij prius recitabo, deinde pauca de Cœna Domini disputabo. Gregorius libro 3. Epistolarum, in Epistola ad Catanensem Episcopum in Sicilia, præcipit, ne Subdiaconi aut Diaconi consuetudine coniugum utantur, quas ante ordinationem duxerant, cum quidem antea Siculi seruassent Græcum morem, nec maritis interdixissent coniugum consuetudinem. Hic lapsus satis manifestus est. Nemo enim pius distractionem legitimi coniugij approbare potest.

DE ECCLESIA.

Narrat fuisse quendam Speciosum, qui maluerit relinquere functionem Subdiaconi, quam carere coniugis consuetudine. Hic quisquis fuit, saniore iudicio praeditus fuit, quam illi, qui talia coniugia distrahebant.

Anget peccatum Gregorij, quod hunc morem in Siculis Ecclesijs recipi uoluit, quae ad illud tempus iuxta Synodorum ueterum decreta retinuerant coniugia in omnibus gradibus Ecclesiasticis, nec onerabant uotis Diaconos aut alios. Cur sumit sibi Gregorius imperium in aliena Ecclesia? cum quidem tam tragice declamaret se abhorrere ab uniuersalis Episcopi appellatione. Deinde, cur ibi distrahit coniugia, ubi Diaconi non fuerant onerati uotis? Cur hic non ueretur superiorum Synodorum auctoritatem? Hic lapsus, cum manifestam impietatem et tyrannidem contineat, satis apparet etatem Gregorij non fuisse sine magnis erroribus.

Idem quam iniustus est aduersus eos, qui in saeculis in monasterijs educati fuerant iussu parentum, et postea facti puberes alium uita genus expetebant? De his respondet, ne fas esse

PHILIP. MELANTH.

les deserere uitam monasticam. Hæc duricies non eo tantum reprehendenda est, quia ætati facta est iniuria, sed etiam, quia ualde confirmauit supersticiosas opiniones de monasticis cultibus.

Ad iam tertium erratum non obscurum. Mouetur spectris, ut comprobet oblationem Sacramenti pro mortuis. Narrat duos, qui post mortem in balneis seruierunt, quorum alter petiuit, ut pro se fieret oblatio Sacramenti, ut ab illis pœnis liberaretur. Ab his spectris sumit dogmata in Ecclesia contra manifestum mandatum Dei, Deut. 18. Non quæras à mortuis ueritatem. Et Esa. 8. Vtrum populus à Deo querit ueritatem pro uiuis, an à mortuis? Ergo qualiscunq; est animarum status post hanc uitam, tamen à spectris non sunt sumenda dogmata. Deinde quis non uidet poeticum esse, quod dicit pios post mortem factos esse balneatores? Similis fabula est commento de filiabus Danai, qui hauriunt aquam cribris.

Non instituimus hunc catalogum, ut errorum confutationes adderemus, quæ extant alibi

¶ 3   satis

DE ECCLESIA.

satis multa, tantum recensere errata uolui, ut
appareat falli eos, qui sic admirantur Patres,
tanquam fuerint ἀνμαρτυροί, & nusquam
dissentiant à scripturis diuinis manifestis. Eius-
dem igitur aliquid monent interdum eruditiores Pa-
tres, tamen de eis iudicandum est ex uerbo
Dei.

Omissis igitur alijs confutationibus, bre-
uiter quedam de illa oblatione pro mortuis adij-
ciam. Non opus est quæri, an sit purgatorium,
nihil hæc quæstio ad oblationem pertinet. Etiam si
esset purgatorium, tamen impium est, offerre
Sacramentum pro mortuis. Rationes multe
sunt firmissimæ. Prima, Impietas est constitui
re cultum in Ecclesia sine mandato Dei, Adpli-
catio Cœnæ Domini pro alijs, fit sine ullo man-
dato & testimonio diuino, Ergo sine ulla dubi-
tatione hæc adplicatio est impia.

Maiorem confirmant plurimæ sententiæ,
Non habebis deos alienos. In hoc mādato etiam
cultus alieni prohibentur. Et huc pertinet dis-
ctum: Frustra colunt me mandatis hominum.
Item: Quidquid non est ex fide, peccatum est.

Porro

PHILIP. MELANTH.

Porro cultus sine mandato Dei non possunt ex fide fieri. Sed mundus non intelligit, quantum peccatum sit, fingere cultus sine mandato Dei, discedere à uerbo Dei. De hoc scelere maxime concionantur Prophetae, & deplorant hominum cœcitatem, qui cultus & dogmata de uoluntate Dei fingunt horribili audacia, nec retinent uerbum & cultus, quibus Deus suam uoluntatem nobis proposuit. Ipsi cœci quærun Deum alijs modis. Constat autem Christum non tradidisse Sacramentum, ut pro mortuis adplicetur. Quæ ibi fit mentio mortuorum? Iubet celebrari Cœnam, ut recordemur mortis & beneficiorum suorum. An mortui adsunt, ut unà recordentur? Sed breuiter adijciam & alias rationes.

Secunda, Sententia certa est, quæ labefactari nequaquam potest: Iustus sua fide uiuet. Quare necesse est nos accipere remissionem peccatorum uiuos. Ac impossibile est, coningere ullis remissionem peccatorum propter opus aut sacrificium cuiusquam sacrificuli. Cause obscuræ, ambiguae, longas disputationes requirunt. Hic error de oblatione refutatur adeo

F 4 perspicuis

DE ECCLESIA

perspicuis & firmis argumentis, ut nihil de-
derent longam explicationem. Doctrina de re-
missione peccatorum certa & perspicua est.
Nemini fit remissio, nisi fide propria eam acci-
piat. Hanc sententiam si quis tollit, contumelia
adficit Christum. Ergo contumelia adficiunt
Christum, qui fingunt oblationem illam mortuis
mereri remissionem.

Tertia, Tantum ijs prodest Sacramenti
usus, qui utentes eo, recordantur mortem & be-
neficia Christi. Ergo impossibile est, id opus
mortuis prodesse, qui nec utuntur ipsi, nec ad-
dunt ibi recordationem. Antecedens manifes-
tum est ex Christi institutione, quia iubet cele-
brari hoc mysterium ad recordationem. Nec
aliud institutioni affingendum est. Si quis plus
ra affingit, si quis transfert ad mortuos, impie
contaminat institutionem Christi.

Quarta, Aperte dicit Scriptura: Beati
mortui, qui in Domino moriuntur, Rom. 8.
Corpus mortuum est propter peccatum, Spiritus
uero uiuit propter iustificationem, id est,
iustificati spiritu, donec hoc corpus circumfere-
runt,

PHILIP. MELANTH.

runt, in quo heret reliquie peccati, uarie adfli-
guntur, ut in inuocatione crescant, fides, agnitio
Dei, & nouitas spiritualis. Sed mortuo corpo-
re, peccati reliquie abolentur. Et diserte addit
Paulus, Viuere spiritum propter iustificatio-
nem, illa uita iustificati spiritus non est pauor
aut sensus irae Dei, sed est gaudium in spiritu
sancto, sicut Paulus inquit, Non sunt igitur pœ-
ne purgatorij.

Christus inquit ad conuersum Latronem :
Hodie mecum eris in Paradiso, hoc est, in uita
tranquilla & beata, non in pœnis & pauori-
bus. Non igitur discedunt iustorum anime ad
cruciatu, sed ad gaudium spirituale, & ad pa-
cem. In hac uita exercentur pij horribilibus
adflitionibus, quia Deus mirabili consilio uult
Ecclesiam suam subiectam esse cruci, & degu-
stare adflitiones Christi. Sic Adam, Isaac, Ia-
cob, Ioseph, Dauid, Esaias, Ieremias, Iohannes
Baptista, & cætera lumina Ecclesie, fuerunt in
erumnis, quarum magnitudinem enarrare ne-
mo potest. Ideo Petrus inquit: Humiliamini sub
potenti manu Dei. Et si igitur tales sunt pœne
piorum,

DE ECCLESIA.

piorum, dum in corpore uiuunt, tamen post mortem esse tales afflictiones cur dicitur? cum hæc afflictiones sint destinate ad agnoscendas peccati reliquias in carne, & ad poenitentiam. At post mortem non est locus poenitentia, sicut Paulus clare adfirmat 2. Corin. 5. Reportabit unusquisq; ea, quæ gessit in corpore. Et Psalmi hoc docent: Non mortui laudabunt te Domine. Item: Quoniam non est in morte, qui memor sit tui. Non igitur affirmari potest, aliquos post mortem adhuc exerceri illis cruciatibus, ut agant poenitentiam.

Si dicunt aduersarij, cruciatus illos non eo infligi, ut crescat poenitentia, sed ut sint satisfactiones, multo magis explodenda est hæc opinio. Nam doctrina satisfactionum, quam sententiarj confinxerunt, falsa & impia est. Et quidem in eas disputationes, tanquam in sententiam, plurima mendacia confluxerunt, de purgatorio, de uotis, de oblatione pro mortuis, de alijs alia multa. Cum igitur purgatorium, quod uocant, adfirmari non possit, impietas est instituire oblationem ad liberandos mortuos.

Quamquam

PHILIP. MELANTH.

Quamquam si esset purgatorium, non transferri ad mortuos Coena Domini posset.

Sed quid disputo? Orta est mentio purgatorii à spectris, deinde confirmata propter questum, & nunc defenditur à Pontificibus, Cardinalibus, Episcopis, Canonicis, qui palam sunt Epicurei, ac securissime contemnunt iudicium Dei, & quæ de pœnis post mortem legunt, sic accipiunt, ut fabulas Poetarum, de Ixione, Sisypho, Tantalo, aut similes, ac rident stulticiam aliorum, qui affirmant Deum proposuisse æternas pœnas impijs.

Omitto igitur disputationem in præsentia. Basileæ in Synodo exhibuerunt Græci orationem de purgatorio, quæ hodie extat in Phoracensi Bibliotheca, in qua de loco Pauli 1. Cor. 3. disserunt, quem ad purgatorium detorsit ætas recentior, cum constet eum locum de pœnitentia loqui: Saluabitur, sic tamē, quasi per ignem. Ergo uult lapsum pœnitentia corrigi. Quare de præsentia uita loquitur, in qua locus est pœnitentiæ. Profecto uerum est quod dicitur: Simplex est ueritatis oratio. Cum Paulus de pœnitentia

DE ECCLESIA.

penitentia loquatur, non potest hic locus detur-
queri ad cruciatus post mortem.

De loco in Machabeis est etiam planis-
sima responsio, Veritas rerum erroribus gesto-
rum non uiciatur, inquit Iurisconsultus. Et Deo-
mosthenes contra Aristocraten, reprehendens
uiciosa exempla, inquit: Μη δὲ τοῦτο ἡμῶν
ἐἴτε λέγεται ὡς γέγονε, ἀλλὰ ὅτι δὲ ἰσχυρῶς
γινέσθαι. Sacrificia Leuitica non debebant peccata
coram Deo, deinde nulla pro mortuis insti-
tuta fuerunt. Ergo fuit error sacrificare pro
mortuorum peccatis, ut Iudaei alios uiciosos cul-
tus saepe receperunt. Natura enim hominum ad
superstitionem propensa est omnibus aetatibus.
Ideo cum exemplum illud pugnet cum scriptu-
ris, non est citandum ad confirmandas supersti-
tiones in Ecclesia. Haec fere sunt praecipua, quae
de purgatorio citantur. Ideo autem hanc dispu-
tationem inserui, ut magis appareat, lapsum
Gregorij, qui confirmauit oblationem pro mor-
tuis, aperte cum apostolicis scripturis pugnare.

Quod cum ita sit, etiam Canon Missae, ut
uocatur, reprehendendus est, in quo dicitur fieri
oblatio

PHILIP. MELANTH.

ri oblatio ad redimendos uiuos & mortuos.
Quæ fuit audacia Sacramentum transferre ad
mortuos? cum institutio tam clare de uiuis, de
recordatione loquatur. Gregorius scribit hunc
Canonem à quodam Scolastico, ut ipse eum no-
minat, compositum esse. Sed quisquis fuit autor,
qui hanc rapsodiam congeßit, illud negari non
potest, dissentire latinum Canonem ab utroq;
græco, quanquam nec græci Canones inter se
consentiunt. Et differunt in locis insignibus.

Hactenus de Gregorio dixi. Nec uolo se-
quentium seculorum scriptores adijcere. Nam
doctrina magis degenerauit postea. Accessit &
Pontificum tyrannis, cum Gregorius adhuc ap-
pellationem uniuersalis Episcopi repudiet ac
ualde uituperet, ut testantur aliquot Epistole in
libro 3.

Possẽm adijcere querelas scriptorum ue-
terum de Episcoporum cupiditatibus, & inscia-
tia, quæ si nihil aliud, tamen hoc monent, Eccle-
siam nequaquam ad exemplum & ideam eius
temporis constituendam esse. Sed in Apocalypsi
Iohannis proponuntur horribiles imagines,
que

DE ECCLESIA.

que significant, haud dubie Ecclesie temporis
 & ostendunt grassaturos statim in Ecclesia
 impios doctores, ac tyrannica dominatione opa
 pressuros ueritatem.

Monstrant & Synodorum historia, quan
 ta in Episcopis plurimis rabies fuerit, qui ad
 tuendam impietatem miris artibus incenderunt
 Principes, & uulgus, prorsus ut nunc Pontifi
 ces & Episcopi omnibus artificijs Regum ani
 mos ad mouendum ciuile bellum mouere conan
 tur.

Basiliius in fine libri de Spiritu sancto,
 quam tragica querela deplorat Episcoporum sui
 temporis furorem & impietatem, narrat sedis
 cionibus & cædibus quæri defensionem malos
 rum dogmatum. Et ad Italicos ac Gallicos
 Episcopos ita scribit: ἀνατέτραπται μοι
 γὰρ τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα, συγ
 κέχυται δὲ εὐσεβείας θεσμοί, φιλαρχίας
 δὲ τῶν μὴ φοβουμένων τὸν κρινοῦνταί
 πρὸς ἀσίαν ἐπιπιδῶσι, καὶ ἐκ τοῦ προ
 φανοῦς λοιπὸν ἀθλοῦ δυσεβείας, ἢ πρὸς
 δρία πρόκειται, ὡς ἐὶ τὰ χαλεπότερα
 βλασφη

PHILIP. MELANTH.

βλασφημίας, ἵνα ἐπίσκοποι λαοῦ προ-
τιμότες, οἵχεται σεμνότης ἱερατικῆ,
ἐπιλελοιπασιν, οἱ ποιμένοι μετὰ
ἐπισήμης τὸ ποιμνίου τοῦ κυρίου.

*Id est, Euersa sunt ueritatis dogmata,
confuse leges pietatis. Ambitio non timentium
Deum, rapit gubernationem Ecclesiarum. Nec
aditus est ad honores, nisi per impietatem, ut
quisq; est rabiosissimus & audacissimus in lace-
randis pijs & ueris dogmatibus, ita maxime
dignus Episcopi honore iudicatur. Perijt gra-
uitas sacerdotibus conueniens, desunt Pastores,
qui eruditione gregem Domini pascant.*

*Sic ille sui temporis Episcopos depingit,
quorum uicijs recentior aetas addidit imperia
& tyrannides.*

*cum igitur constet illam aetatem non
sine uicijs esse, concedendum est Ecclesiae, ut
de doctrina consulat uerbum Dei, sicut Pa-
ter caelestis praecipit, ut Filium audiamus.
Et Dauid inquit: Lucerna pedibus meis uerbum
tuum.*

Нес

DE ECCLESIA.

Hec de ueterum scriptorum erratis, & si multa prætermisi absurde dicta, non eo collegi, ut de ueris eorum laudibus aliquid detrahatur. Credo plerosq; in his fuisse pios & præstantes uiros, quidam etiam optime meriti sunt, sed ne ipsi quidem uoluerunt anteferri sua dicta, doctrinae Christi. Deinde hi, qui nunc nobis ueterum autoritatem opponunt, ualde illorum testimonijs abutuntur. Et si illis temporibus semina errorum sparsa sunt, tamen nondum in Ecclesiam peruaserunt tam tetri abusu. Erat initio qualiscuq; mentio Sanctorum. Quantum accessit impietatis postea? Non igitur citanda est Nazianzeni declamatio, cum illius ætas adhuc ignorauerit hanc recentem Idolatriam.

Sed quid citant Ecclesie autoritatē aduersarij, cū non de doctrina, non de religione dimicent, sed de suis libidinibus atq; opibus? Tranquillitatem suam turbari nolunt. Hæc una & sola causa est, cur nos delere cupiant. Nam dogmata quedam luce meridiana clariora sunt. Et tamen ut hæc opprimant, manifesta crudelitas exercetur, interficiunt pios, doctos & bonos uiros,

PHILIP. MELANTH.

Sacerdotes propter coniugium. Hoc ubi lectum est de ulla barbarie, interfici homines propter honestum coniugium? Si ueterem Ecclesiam probant, cur hic non imitantur prima tempora? An Ambrosium uel Augustinum arbitrantur hanc crudelitatem suppliciorum probaturum fuisse? Illi uero execrati essent hanc immunitatem, & palam testati, hos Pontifices, autores crudelitatis non Ecclesie membra, sed Diaboli organa esse, ac sine ulla dubitatione defensionem piorum sacerdotum, mulierum, puerorum, deinde tot gentium, quae sunt coniunctae huic cause, suscepissent.

Postquam autem dixi quae sit uera Ecclesia, & constat, nos doctrinam Catholicae Ecclesiae Christi, traditam in scripturis prophetis & Apostolicis & in Symbolis, fideliter retinere ac tueri, manifestum est, nos uere cum Ecclesia Catholica Christi sentire. Adde illud etiam, praecipuos scriptores, Ambrosium, Augustinum, & paucos alios idem sentire, si commode intelligantur, & pauca quaedam eis condonentur, quae tunc non uenerunt in controuersiam.

G De

DE ECCLESIA *

De Liturgia nihil dubium est, nec priu-
tas, nec uenales, nec funebras Missas fuisse an-
te Gregorium. Nec inuocatio Sanctorum. nullo
to ante Gregorium celebrari coepit.

Est & lex de coelibatu perpetuo admo-
dum recens, quae non aliam ob causam defendit-
tur, nisi quia coelibatus est commodior ad tuen-
das opes. Et manifestam iniuriam uerbo Dei
faciunt, qui adfirmant coniugium Sacerdotum
cum iure diuino pugnare.

De poenitentia, de remissione peccatorum
ac iustificatione, quam dicimus homines pro-
pter Christum consequi, non propter opera, de
satisfactionibus, de Clauibus, de traditionibus hu-
manis, de rebus politicis, Pleraque nostri dispu-
tauerunt planius, quam ueteres, quae tamen adeo
paret consentanea esse perpetuis sententijs illo-
rum, qui fuerunt eruditiores ac peritiores re-
rum spiritualium, qui quidem hanc explicatio-
nem ac methodum si legissent, pro sua pietate
candide probaturi fuissent, ut audio narra-
re praestantem Theologum Parisiensem, se ex
nostrorum explanatione, de iustificatione, pro-

PHILIP. MELANTH.

num rectius Augustini sententiam intellexis-
se.

Scio ex ueteribus excerpi posse multa pug-
nantia cum nostris sententijs. Et excerpit pro
suo adfectu quisq; quod uidetur commodum, ut
ex iisdem floribus apes mella legunt, aranei ue-
nena. Sed absint à iudicijs Ecclesiasticis Syco-
phantia. Non prouoco ad omnes Scriptores,
sed ad meliores, Ambrosium, Augustinum, &
quatenus alij cum his consentiunt, qui cum ipsi
interdum pugnantia dixerint, ueniam nobis da-
bunt, si quaedam reprehendemus, modo ut mani-
festam & certam scripturae diuinae sententiam
sequamur, nec discedamus à Symbolis, & tenea-
mus, quod ipsi spectarunt ac uoluerunt, inter-
dum autem explicare non potuerunt. Nihil
enim dubium est, hoc doctrinae genus, quod pro-
fitemur, uere esse ipsum consensum Catholicae
Ecclesiae Christi, ut ostendunt Symbola, saniores
Synodi, & eruditiores Patres. Haec respondi
moderatiorebus, qui auctoritatem Ecclesiae aut
Patrum nobis opponunt.

Exoritur autem quoddam nouum genus
G 2 sapientum,

DE ECCLESIA.

sapientum, qui cum sint à deo, nulla prorsus uolunt moueri de religione certamina, laudant pacem & concordiam, execrantur omnes, qui quocunq; modo serunt discordias, hos, tanquam καὶ θάνατα, & pestes generis humani tollendos esse censent. Hæc est una Philosophia Pontificum, Cardinalium, Regum, Canonorum & plurimorum, qui perhiberi uolunt politici, qui scilicet ocium suum interturbari nolunt, nolunt dignitatem suam labefactari, oderūt doctrinam, quæ uidetur offectura commodis ipsorum, deniq; alius aliam habet causam. Horum omnium una uox est in Regum consilijs, Nullam mutationem concedendam esse, retinendam esse concordiam Ecclesie, auctoritatem ordinariæ potestatis.

Deinde habent suos Rhetores, qui uehementissimas cōciones in eam sententiam edunt, quos nominari omnes nihil opus est. Extant enim multorum scripta, sed ex omnibus illis centones nuper consuit Omphalius. In initio tanquam Solon aut Areopagita aliquis, concionatur de Legum dignitate, uituperat seditiones
& leo

PHILIP. MELANTH.

Et legum contemptum, commemorat quàm dulcis harmonia sit ordinis & ευταξιαe in Reipub. quam Leges efficiunt. Deinde & si non nominat certam professionem, tamen quos praecipue petat, satis ostendit, declamitat aduersus nos, qui quasdam tyrannicas & impias leges Pontificum excussimus. Et si autem non opinor cum hæc gratis dicere, tamen cum eadem discantur à multis summis & eloquentibus uiris, non disputabo quid iste captet.

Totum hoc genus concionum spectat ad confirmandos potentum animos, ne ulla moderata & pia consilia audiantur, deinde, ut inflammati iniustam seueritatem exerceant. Vt autem David petebat, ne ualerent consilia Achistophel, sic nos precabimur Deum, ne horum Rhetorum eloquentia ueritatem & gloriam Christi opprimat. Et cum scriptum sit: Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem, sperabimus Deum non defuturum nobis esse in refutandis illis calumnijs, & in gloria Christi illustranda.

¶ Scio

DE ECCLESIA.

Scio plausibiliter dici de Legum dignitate, de pace, de tranquillitate communi. Non adeo rudis sum literarum, nec adeo alienus à civili consuetudine vitæ. Sentio etiam in Repub. communi tranquillitati ea onera condonanda esse, quæ sine impietate tolerari possunt. Valeant in eo genere hæc sententiæ, τὸ κακὸν ἐν ἀγαθῷ καὶ τὸ κακὸν ἐν κακῷ. Et quod Plato dixit, ut deliri patris, ita patriæ desipientis more tolerandos esse. Recte ista in loco dicuntur, de civilibus oneribus, quæ sine impietate tolerantur, sed hæc philosophia non transferatur ad observandam gloriam Dei. Doctrinæ errores, & idolatria nequaquam dissimulari debent, sicut Christus inquit: Si quis negaverit me, confundam eum. Primum Præceptum: Nō habebis deos alienos, longe anteferendū est omnib. rebus humanis, legib. hominum, imperiis, ordinariæ potestati, paci, patriæ, cōcordiæ. His nominib. nihil est augustius, sed tamē anteferendū est nomē Dei.

Prophete, Apostoli, haud dubie patriam & patriæ tranquillitatem, siqui alij, amarunt maxime. Et tamen reprehendere impios cultus & pravas opiniones coacti sunt. Et quidem Christus

Ius

PHILIP. MELANTH.

stus profitetur se doctrinæ genus adferre, tanquam ignem, qui sit accensurus ingentes discordias. Necesse est enim existere certamina de cultu Dei, quia Diabolus ardet horribili odio Dei, & quantum potest delere uerbum Dei conatur, & aduersus Deum homines impios incitat, ac secum trahit florentissima imperia, cum his hostibus belligeratur Christus.

Quare cum necesse sit pijs reprehendere & abolere impios cultus, non possunt non esse mutationum autores Propheta & Apostoli. Quanquam igitur politica sapientia abhorret ab ipso mutationis nomine, Et pijs, qui certe non omnes stolidi aut fatui sunt, intelligunt, quantum difficultatum & periculorum adferant mutationes, tamen Christianum pectus antefert mandatum Dei, & excelsa animo excipit omnes difficultates, easq; intelligit regi à Christo, cui omnia subiecta sunt, ut inquit Propheta.

Hæc breuiter respondeo, non tam Omphalij orationi, quàm illorum sapientum argumentis, qui in omnibus consilijs concionantur de uisandis mutationibus, de concordia. Etsi autem

G 4 homines

DE ECCLESIA

homines & Thei hanc responsionem derident. Ita
men pijs utile est considerare hæc argumenta,
ne illa sapientiæ species deterreat animos à pi-
tate, & à professione ueritatis.

Et hæc scribo maxime admonende iuuen-
tutis causa. Impij cum alijs illecebris, opibus &
alijs commodis animos multorum capiunt, tum
uero etiam irrelitos tenent his persuasionibus,
q̄ uitandæ sint mutationes, q̄ deceat fauere or-
dinarie potestati, tueri præsentem formam Rei
pub. Hæc quatenus laudāda sint, Christiani præ-
monendi sunt, ne obliuiscantur huius præcepti:
Non habebis Deos alienos.

Doleo quosdam excellentibus ingenijs
præditos conspirare cum impijs, ac faces esse
ad incitandos Reges ad crudelitatem, & ad sta-
biliendam impietatem. Illa est uirtus digna
magnis & præstantibus uiris, præcipue ad lau-
dem Dei conferre industriam atq; autoritatem.
Hic scopus propositus esse debet omnibus, ut suo
quisq; loco, quantum potest, conferat aliquid
operæ ad conseruationem cœlestis doctrine,
De alijs Parasitastris paruis, qui scribunt Syco-
phanticos

PHILIP. MELANTH.

phanticos libellos, hoc loco non dicam, qui sunt ex illo genere κολάκων, quales alebat Dionysius Siculus, qui sputum Tyranni excipiebant, ac lungebant, prædicantes ne stare dulcius esse.

Redeo ad sapientes illos, quorum aliqui simulantes religionem, postquam uident absurdas superstitiones superiorum temporum excusari non posse, ad fingunt ritibus & decretis molliores interpretationes, ut recte stabiliant impietatem, conseruatis ritibus ac uiciosiis decretis. Talis est liber editus Coloniae, titulo Reformationis. Audio & Contarenum Cardinalem in Italia dicere solere, Lutheranos facere iniuriam Romanis proceribus, cum adscribant illis errata plebeiorum scriptorum, ut Legendarum, Dormi secure, & similia. Nunquam sic censisse Romanos proceres, aut ineptias illas probasse. Ita nunc à se deriuant errata. Ac scio ubiq; gentium plurimos esse, qui hoc nouo artificio laudem singularis sapientiae aucupantur, qui primum eo iniusti sunt, q̄ cum pleraq; à nobis correcta ex nostris libris mutuentur, & nostris se pennis ornent, ut

G S   fueurs

DE ECCLESIA.

fucum incautis faciant, tamen nobis iniqua
D^{ix}Tea reddunt, Non enim desinunt in nos
exercere crudelitatem, deinde non cogitant
hanc nouam Sophisticam fore extremam per-
niciem uerae religionis.

Si ingenijs petulantioribus licet commi-
nisci glossas suo arbitrio, quid futurum est? Ma-
nifesta est Idolatria in cultu Sanctorum, in
Missis pro mortuis. Et tamen glossae affinguntur
ad retinendos ritus per sese uiciosos. Ita pau-
lo post fortassis Aegyptias superstitiones excu-
sabunt. Absit ab Ecclesia haec impia & permis-
ciosa Sophistica, quae est protestatio contraria
facto. Cultus non institutus expresso Dei uerbo,
per sese uiciosus est, etiam si affingas quamcumque
uoles glossam, ut inuocatio Sanctorum per sese
uiciosa est, quia non est instituta diuinitus, de-
inde & ob hanc causam per se uiciosa est, quia
hic ipse mos, etiam si diuersum cogites, tribuit
Sanctis honorem Deo proprium, quod omnes
audiant.

Possem exempla multa recitare, sed des-
sino, ac pios adhortor, ut istam nefariam So-
phisticam

PHILIP. MELANTH.

phisticam execrentur. Ezechias non solum superstitiosas opiniones de Æneo serpente corripuit, sed ipsam statuam deleuit. Ita pietas est cum impijs opinionibus ritus ipsos abijcere, qui non sunt proprie mores politici. Sicut scriptura precipit: Idola destrui. Sic ipsi ritus priuatarum Missarum, Inuocatio Sanctorum, Votorum obseruatio, Monasticus uestitus, Sodalicia monastica, Vinculum coelibatus, Discrimina ciborum, & similes inepti ritus à superstitionibus orti, tollantur & aboleantur.

Sed quid disputo? Illi, qui hac Sophistica pingunt uiciosos ritus, non hoc uere agunt, ut tollant errores ex Ecclesia, sed ut qualicumque pre-textu defendant suam autoritatem, & arte stabiliant impietatem. Facile enim repullulant prauas opiniones, si ritus ipsi maneat. Necessse est pios uigilantes esse. Nam Diabolus oppugnat Euangelium, non tantum palam incitans Tyrannos ad seuiam, sed etiam callide infidias struens pre-textu sapientie, & offundens bellas persuasiones, de quibus cauendis toties precipit Spiritus sanctus, ut ad Timotheum inquit Pau-

lus

DE ECCLESIA.

lus, uenturos spiritus impostores. Et ad Colossenses ait, traditiones humanas speciem sapientie habituras esse. Non tantum manifesta deliramenta spargentur, qualia fuerunt pleraque uetera & recentia, ut paulo ante manifesta fuerunt imposturae indulgentiarum, sed etiam homines astuti falsa dogmata & impios ritus artificialiter pingent, ut magno cum adplausu excipiantur, amentur ac retineantur. An non habet sapientie speciem impietas Samosatensis? An non est plausibilis error Pelagij prophanis ingenijs? Ita habent haec speciem sapientie, Prodest ad pacem & tranquillitatem, retinere usitatos mores, decerpantur igitur horridiores opiniones, & affingantur interpretationes *ἐπιμαρτυροῦντες*, ritus ipsi retineantur. Splendide hoc dici uidetur, cum longe aliud agatur.

Haec Sycophantiae significatae sunt in historia de Christo, quem cum oculos eius uelassent, eiq; colaphos impegissent lictores irridentes, iusserunt uaticinari, a quo percussus esset. Sic excusatores isti impiorum rituum ludibrio habent Christum & Ecclesiam. Postquam insulae sunt

PHILIP. MELANTH.

sum aliquod glossema excogitarunt, putant se
iam praestrinxisse Christo oculos, deinde addunt
colaphos, hoc est, impietatem stabiliunt, incen-
dunt Reges ad crudelitatem, ac Triumphos
agunt, quasi iam prorsus deleverint ueritatem.
Ipsi plausum in suo Theatro auferunt, praedi-
cantur à malis, amantur à Regibus, quorum ser-
uiunt cupiditatibus. Sed orandus est Deus, ut
hoc genus Sycophantarum reprimat.

Nicander ait genus esse Serpentum, quod
appellat Hemorrhoidas, sunt autem exiguae be-
stiola, unius longitudine pedis, sed ueneni tanta
uis est, ut ab illis icto sudor erumpat cruentus
toto corpore, ut ex ore, naribus, uesica large
profluat sanguis, ut sanguineas lachrymas ex-
sillent oculi, ut ardeat incredibili inflammatio-
ne totum corpus. Huius generis bestia cum in
Aegypto necasset Nauclerum Helene, Heroi-
ca mulier pede illam contriuit, unde & poster-
itas Hemorrhoidum dicitur claudicare amissa
sa spina. Porro euentus ostendit hanc nouam
Sophisticam interpretandarum traditionum,
uenenum esse non dissimile Hemorrhoidum.
Indocti

DE ECCLESIA.

Indocti & si sunt nobis infesti, tamen pertinacia
& odio pugnant, non pugnant autoritate, ut
Hæmorrhoides propter doctrinæ oppugnationem,
propter Sophismata, & ut uocat Paulus,
propter speciem sapientiæ, sunt in admiratione,
incitant animos potentum ad opprimendam ueritatem.
Hoc ueneno accensi principes, flammam odij concipiunt,
sunt cruenti & furenter crudeles. Sed Christus non
sinet obrui lucem Euangelij, sicut scriptum est: Quod est
ex Deo, non abolebitur, Proinde Ecclesia, in qua
lucet uera doctrina, tandem illis Hæmorrhoidibus
spinas exeret. Non opprimunt ueritatem sophisticæ
ille interpretationes, & astuta & crudelia
consilia impiorum.

Quod uero passim aliqui cupidi pie concordie,
expectant Pontificum Synodos, & sperant
has Ecclesiæ medicaturas esse, aut uiciæ
correctura, longe falluntur. Nunquã enim
Pontifices, & eorum coniurati Satellites desinent
bellum gerere aduersus Christum, quod ut ita
existinem, moueor non tantum humanis coniecturis,
quæ multæ & non leues sunt, Christi diuinitate
etismo

PHILIP. MELANTH.

Et is moueor, deinde exemplis omnium etatum.
Nam Christus negat blasphemias sanari, qui con-
tra conscientiam oppugnant ueritatem, defen-
dunt manifestam ἁσολομείαν, & piorum
cruore se resperferunt. Furor blasphemias
& parricidia haud dubie comitatur, sicut hi-
storie Cain, Pharaonis, Saul, populi Iudaici te-
stantur. Et Deus minatur cæcitatem blasphemis,
sicut Psalmus inquit: Obscurentur oculi eorum.
Itaque augent quotidie supplicia, obligant
sibi principes impijs foederibus. Nec tantum pa-
lam grassantur, sed clam struunt insidias uitæ
piorum principum. An existimandum est,
hos moderata aut pia consilia admissuros esse?
Et aliquoties iam experti sumus plerosque, qui si-
mularunt moderationem, tamen re ipsa nihil
egisse, nisi ut nos irretitos opprimerent, ac to-
tum doctrinæ genus delerent. Scio paucos,
quosdam esse saniores in hostium Collegijs, qui
deplorant potentum pertinaciam, sed horum
sententiæ exploduntur tanquam scholasticæ.
Hec cum ita sint, piæ mentis est, & cogitantis
de sua salute, de gloria Christi, quærere quæ sit
uera Ecclesia, ut huic se adiungat, ut huius
cœli.

cœli.

DE ECCLESIA.

ecetus, & gregis Christi pars sit, sicut inquit
Christus: Qui non est mecum, contra me est.
Deinde sciat Ecclesiam nequaquam esse Tyran-
nos & persecutores Christi, & eos, qui scis-
ciam uel adiuuant, uel comprobant. De his te-
neamus Regulam certissimam Pauli: Si quis
aliud Euangelium docuerit, anathema sit. Et
cum ait, anathema sit, non existimemus usum
esse leui aut uulgari maledicto, Cum nominat
anathema, significat Deum ex Ecclesia eiecisse
hostes ueræ doctrine, eosq; fugiendos esse, tan-
quam diras pestes, quas Deus execratur. Pol-
lui se horum societate & consuetudine boni
sciant, & daturos graues pœnas amicitie &
coniunctionis cum illis. Psalmus inquit de hoc
genere: Induit maledictionem sicut uestimen-
tum, & intrauit sicut aqua in interiora eius,
& sicut oleum in ossa eius. Huius maledictio-
nis contagium nocet ceteris, qui sunt coniuncti
cum illis, qui & ueritatem oppugnant, & ex-
ercent se uicium in pios. Non igitur existe-
mus parum momenti habere hoc mandatum:
Si quis aliud Euangelium docuerit, anathema
sit. Non sunt Episcopi, non sunt Ecclesie mem-
bra, sed

PHILIP. MELANTH.

bra, sed hostes Christi, qui cum furijs agitentur, non de Ecclesia concordia & pace cogitant, sed de tyrannide stabilenda, non student sanare Ecclesias, sed moliuntur bella civilia, uastitatem Ecclesiarum, parricidia piorum sacerdotum & piarum mulierum. Proinde non expectanda est ab illis emendatio Ecclesiarum, sed potius cogitandum ut sententia, animo & uoluntate quisq; se ab illis seiungat, fugiat eorum q̄d ὡλομαρία, non audiat conuicia contra ueram doctrinam, non adiuuet, non approbet illorum consilia, non confirmet eorum potentiam. Fugite Idolatriam, inquit Paulus. Hæc precepta non sunt leuia ducenda. Vera igitur Ecclesia queratur, sciamus in hæc exaudiri preces, in hæc sciamus esse Christi membra, ad hanc sciamus pertinere promissiones Euangelij. Non pertinent promissiones ad hostes Euangelij, sicut nec ad Iudeos, nec ad Mahometistas pertinent, ut sepe testatur Deus, & Psal. 16. inquit Pontifex Christus: Non offeram eorum libationes, nec faciam eorum mentionem labijs meis. Quem hæc tam tristis comminatio non moueat, ut fugiat cœterum aduersantem ueræ Ecclesiæ.

H Deniq;

DE ECCLESIA.

Deniq; plena est in utramq; partem scriptura
diuina talibus concionibus, quæ iubent fugere
hostes uerae doctrinae & uerae Ecclesiae, ac am-
plecti ueram doctrinam, amare, iuuare, orna-
re ueram Ecclesiam. Nec cogitemus tantum
Platonicam ciuitatem esse Ecclesiam. Hic coetus
est uera Ecclesia, in qua lucet pura Euangelij
doctrina, in qua recte administrantur Sacra-
menta diuinitus tradita, In tali coetu necesse
est aliqua esse uiua Ecclesiae membra, quæ præ-
stant Deo ueros cultus, agunt pœnitentiam, in-
uocant Deum uera fide, conferunt studium &
operam ad Euangelij propagationem, ostendunt
suam confessionem, seruiunt uocationi, deniq;
præstant pia officia à Deo mandata, exercentur
periculis omnis generis, in quibus exercent in-
uocationem & alia bona opera. Hanc affirmo
esse ueram Ecclesiam, cum qua oportet pios
ubiq; terrarum coniunctos esse sententia, uolun-
tate & confessione. Ac tales esse sentio Dei be-
neficio, nostras Ecclesias, quæ profitentur pu-
ram Euangelij doctrinam, quæ est sine ulla dus-
bitatione, consentiens sententia Catholice Ec-
clesiæ Christi. Utinam bone mentes conside-
rent.

PHILIP. MELANTH.

rent, quantum referat, non esse in castris hostium Ecclesie, sed esse ciuem ueræ Ecclesie Christi, propter quam Deus innotescere uoluit, propter quam omnia condidit, quam Filij sui sanguine sanctificauit, in qua patefecit se admirabilibus operibus per patres, Noe, Abraham, Ioseph, Moysen, Dauidem, Eliam, Eliseum, Apostolos, & reliqua lumina Ecclesie, deniq; quæ habebit uitam & gloriam eternam, fruetur commertio Dei & piorum Angelorum. Quanta gloria & beatitudo est, huius coetus socium esse, in hoc agmine conspici, quod ducit Christus, quod circumuolant pij angeli, in quo incedunt principes Adam, Noe, Abraham, Moyses, Elias, & reliqui uiri insignibus præditi donis? In hoc agmine iam certum tenes locum, si non adiuuas, non comprobas hostium Ecclesie impietatem & crudelitatem, sed ueram doctrinam amplecteris, confiteris, & pijs moribus ornas. Psalmus inquit: Rogate pacem Ierusalem. Beati erunt, qui diligunt eam. O suauem & dulcensententiam. Hortatur omnes, ut adiuuent omni genere officij Ecclesiam, ut doctrinæ puritatem & consensum tueantur, ut doctoribus benefa-

H 2. ciant,

DE ECCLESIA.

eiant, ut precibus & uotis Deo communem salutem commendeant, ut impios doctores, ut Tyrannos inde arceant. Opto autem ex animo, ut magnitudinem horum officiorum uiri politici considerent, qui debent & possunt Ecclesiam inuare. Intueantur posteritatem, cui ut Rempub. constitutam relinquere cupiunt, ita multo magis debent ueram Dei agnitionem, incorruptam religionem, purum Euangelium, recte constitutas Ecclesias tradere, sicut Paulus iubet Timotheum fideliter custodire depositum, ut integrum & incontaminatum ad posteros perueniat. Hac cura prorsus nihil adfici uidemus Pontifices, Episcopos, Canonicos, de opibus suis dimicant, non de doctrina, Ergo alij in scholis, in gubernatione ciuitatum, suscipiant hanc curam. Hoc sacrificium precipue Deus ab omnibus postulat, sicut Petrus inquit, uocatos nos esse, ut celebremus Dei beneficium. Hic precipuus finis omnium consiliorum atq; actionum sapientibus propositus esse debet, ut orient gloriam Christi. Pro hoc officio ingentia premia pollicetur in hoc uersiculo Deus: Beati erunt, qui diligunt Ecclesiam. Defensionem, successus, & salutem

PHILIP. MELANTH.

Et salutem perpetuam promittit his, qui ue-
ram Ecclesiam amant. Hac uoce pij exuscitent
animos ad curam ornandæ Ecclesiæ, seq; non
modo aduersus tyrannorum minas confirment,
sed etiam contra Sophisticam illorum mu-
niant, qui falso antiquitatis & Ecclesiæ
testimonia dogmatum ad defensionem
impiorum citant, ad quos refutandos
nonnihil instituire studiosos uolui.

F I N I S.

VITEBERGAE

Excudebat Iosephus Klug,

Anno M. D. L.